

LASTNINSKI SITEM IN ORGANIZACIJA PODJETJA

Razvoj tržnega gospodarstva

TRŽNO GOSPODARSTVO

- Konkurenca
- Zasebna lastnina
- Profitni motiv
- Strojna proizvodnja
- Akumulacija kapitala
- Svobodno in inovativno podjetništvo
- Proizvodnja za trg

1. KMETIJSKA DOBA

2. INDU. DOBA; 1 in 2 indu. Revolucija

- a. 1. Indu. Doba ... 1800-1900
 - i. Izum parnega stroja .. 19. Stol.
 - ii. Povečanje proizvod. Za 4.000%
 - iii. Začetek strojne indu.
- b. 2. Indu. Doba ... 1900-1969
 - i. Uporaba novih energetske virov; nafta, elektrika
 - ii. Uporaba avtomobilov
 - iii. Množična proizvod. – prihranki obsega
 - iv. Specializacija delavcev; modri in beli ovratniki
 - v. Tehnična delitev dela
 - vi. Standardizirano in tipizirano blago

3. INFORMACIJSKA DOBA

- a. 3. Indu. Doba ... 1970 - ...
 - i. **MIKROELEKTRONIKA**
 1. Razvoj indu. – komunikacijske tehnologije
 2. Robotizirana proizvod.
 3. Kakovostnejši izdelki z nižjimi stroški na enoto
 - ii. **BIOTEHNOLOGIJA**
 1. Spreminjanje genetskih lastnosti rastlin in živali
 2. Razvoj novih zdravil, živil, alternativnih virov energije, eko. Usmerjena proizvod.
 - iii. **NOVI MATERIALI**
 1. Razvoj sintetičnih in optičnih vlaken in novih materialov, ki so kakovostnejši
 2. Novosti v telekomunikacijah, računalništvu in avtih, medicinski opremi, plovilih, ...
 3. Intelektualna dela

LASTNINSKE FUNKCIJE

Pravice in obveznosti lastnike

- Upravljanje; odločam, kaj se bo zgodilo
- Nadziranje; nadziram svoje zaposlene

- Prisvajanje; mi pripada dobiček
- Tveganje

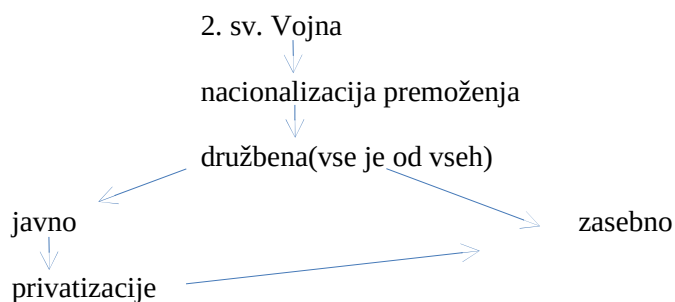
Oblike lastnine

- Zasebna
- Javna (država ima večinski delež) ali državna
- Mešana (država in posamezniki/podjetja)
- Skupinska zasebna ali delniška lastnina
- Kooperativna ali zadružna(sodelovanje ali solidarnost)
- Družbena

Zasebniki so bolj učinkoviti kot država, ker bolj neposredno čutijo tveganje in prisvajanje. So bolj gospodarni in aktivno nadzirajo uspešnost poslovanja in skušajo ustvariti čim večji dobiček.

Državna podjetja upravljajo državni uradniki, ki si ne prisvajajo dobička, dejstvo pa je, da ne tvegajo svojega dobička. So manj motivirani, nimajo hude konkurence.

LASTNINJENJE V SLOVENIJI

- **Lastninjenje ali privatizacija** – pretvoritev družbene lastnine v javno in zasebno. Večino družbenega premoženja je prešlo v last države, zato ima le ta večjo vlogo v gospodarstvu kot v najbolj razvitih državah. Ko se državna podjetja privatizirajo, kar pomeni, da država proda delež svojega lastnine zasebnemu sektorju.

DELNIŠKA DRUŽBA

- Za delniško lastnino je značilno, da je razpršena. Lastniki so delničarji, ki so lahko institucionalni, individualni, notranji in zunanji.
- Delnica je lastniški vrednostni papir!
- Delničar ima vse pravice in obveznosti lastnika. Prejema dividendo(udeležba pri dobičku) in tvega, če podjetje slabo posluje.
- V primeru, da podjetje uspešno posluje in se razvija se vrednost delnic krepi, več se premoženje podjetja -> ima kapitalski dobiček.
- V delniški družbi odloča večina glasov. Tisti, ki ima več delnic, ima več glasov, veliki delničar ima **KONTROLNI PAKET**. Delničar ima takšno število delnic, da lahko uveljavlja svoje odločitve ter usmerja in vodi poslovanje družbe -> **ODLOČUJOČ VPLIV**.
- V družbi z veliko delničarji že 10% delnic pomeni odločujoč vpliv(kontrolni paket). Kjer pa je manj delničarjev, doseže posamezen delničar kontrolni paket šele z 30%,40% vseh delnic.
- Večinoma prevladujejo institucionalni(podjetja) delničarji. Delniška lastnina je prepletena -> podjetja in finančne ustanove kupujejo delnice drugih podjetij in finančnih ustanov. Ker imajo

v nekaterih podjetjih KONTROLNI paket odločajo o poslovanju, zato so številna podjetja med seboj lastniško povezana.

UPRAVLJANJE V D.D.

Na čelu d.d. je uprava, ki jo sestavljajo menedžerji. Menedžerji so direktorji posameznih oddelkov in strokovnjaki različnih ekonomskih področij. Vodijo d.d./podjetje in zato prejemajo plačo. Ob uspešnem poslovanju pa so še nagrajeni z deležem dobička. Upravo imenuje nadzorni svet. Vsi delničarji so člani skupščine, ki se je lahko udeležijo neposredno ali po pooblaščenca. Kadar je delniška lastnina zelo razpršena imajo posamezniki manjši delež in nemorejo vplivati na poslovne odločitve. Postajajo odsotni oz. neaktivni lastniki. Povečuje se vpliv velikih lastnikov, ki jih zanima le prisvajanje dobička in se ne poglobljajo v poslovanje d.d., to povzroča, da menedžerji vse bolj neodvisno upravljajo kapital, ki ni njihova lastnina. To imenujemo **MENEDŽERSKA REVOLUCIJA**.

Interes delničarjev je čimvečji dobiček, interes menedžerjev je čimvečji dobiček, obstoj in dolgoročni razvoj podjetja, večja prodaja, čimvečja tržna moč (veliko kupcev), čimvečji tržni delež, tečaj delnic.

MENEDŽERSKI ODKUP PODJETJA

Menedžerji odkupujejo delnice podjetja v katerem so zaposleni. Uprava lahko ob pomoči bančnih posojil pridobi znaten lastniški delež – KONTROLNI PAKET in s tem članstvo v nadzornem svetu. S tem dobijo dividende, hkrati pa tvegajo, kar jih spodbuja k učinkovitemu in uspešnemu poslovanju. Menedžerski odkup mora potekati pregledno – TRANSPARENTNO in pod poštenimi pogoji.

DELAVSKI ODKUP PODJETJA

Če so delavci solastniki podjetja so bolj motivirani in odgovorni, saj so bolj povezani z usodo podjetja.

PREDNOSTI D.D.

- Vsak lahko kupi delnice in prejema dividende
- Kapital s poslovanjem borze vrednostnih papirjev seli iz enega podjetja v drugo
- D.d. ni odvisna od bančnih posojil, ker kapital pridobi z izdajo novih delnic
- Vlagatelji razpršijo kapital in zmanjšajo svoje tveganje
- Upravljanje je profesionalno
- Delničar ima lahko KONTROLNI PAKET v več d.d.

KOORPORACIJE .. je velika d.d., ki je nastala z ogromno koncentracijo in centralizacijo kapitala. Ima velikanski kapital in raznovrstno dejavnost:

- pridobiva surovine,
- proizvaja izdelke različnih panog,
- pod njenim okriljem so: transport, banka, trgovina, zavarovalnice, ...
- je neodvisna od bank, ker pridobiva svež kapital s samofinanciranjem in zato izdaja vrednostne papirje.

Uspešna podjetja kupujejo manj uspešna ali se združujejo z drugimi – kapital se centralizira. Centralizacija kapitala poteka med podjetji ene države in tudi različnih.

Kadar se kapitalsko povežeta z podjetji podobne velikosti – ZDRUŽITEV. Če močnejše podjetje kupi šibkejšo – PREVZEM.

Iste panoge:

- adriatic + slovenica
- jata + perutnina pruj

različne panoge:

- hoteli portorož + postonjska jama
- različne faze pridelave

RAST IN RAZVOJ GOSPODARSTVA

BDP – BRUTO DOMAČI PROIZVOD .. je kazalec, ki nam pove kolikšna je tržna vrednost vseh končnih proizvodov in storitev, ki jih država proizvede v 1 letu

- Nominalni BDP – v tekočih cenah proizvodov in storitev
- Realni BDP – izražen v stalnih cenah proizvodov in storitev, +/- inflacija, ko primerjaš cene
- BDP SLO 2012 – celoten, na preb. 17.944

REALNI BDP= nominalni BDP/stopnja rasti cen/inflacija

BDP je odvisen od:

- **gospodarske učinkovitosti**
- **št. Prebivalcev**
- **velikosti države**
- **obsega surovin**

BDP na prebivalca = BDP/ št. Preb.

STORILNOST(produktivnost) = realni BDP/ delovno aktivno preb.

BDP SLO:

	V milj. EUR	Na preb.
2007	34 562	17 123
2008	37 280	18 450
2009	35 311	17 331
2010	35 416	17 285
2011	35 638	17 361
2012	35 700	17 244

1. MERJENJE BDP

METODE:

- **METODA DODANE VREDNOSTI**
- **METODA DOHODKOV**

- METODA IZDATKOV

1. METODA DODANE VREDNOSTI

- a. BDP je vsota dodanih vrednosti
- b. Dodana vrednost je novo ustvarjena vrednost v vsaki fazi proizv., je razlika med celotnimi prihodki in vmesno porabo; materialni stroški

2. METODA DOHODKOV – kdo dobi BDP

- a. BDP je vsota vseh dohodkov:
 - i. Plače
 - ii. Dobički
 - iii. Obresti
 - iv. Rente
 - v. Amortizacije + davki

3. METODA IZDATKOV – kdo porabi BDP

- a. Vse kar gospodarstvo proizvede, ekonomski osebki kupijo in porabijo.
- b. BDP JE VSOTA VSEH IZDATKOV.

$$\text{BDP} = C(\text{osebna potrošnja}) + \text{BI}(\text{bruto investicije}) + G(\text{kar porabi družba}) + (\text{EX}(\text{izvoz}) - \text{IM}(\text{uvoz}))$$

V BDP NI ZAJETA:

- **Naturalna poraba** – gradnjo in vzdrževanje lastnega stanovanja, kuhanje, pospravljanje, vzgoja otrok, gojenje zelenjave na domačem vrtu ipd. tudi kmetje del pridelka sami porabijo. Statistični urad oceni in všteje v BDP vrednost te kmetijske proizv., gradnjo lastnih stanovanj in bivanje v njih ostalo pa zanemari.
- **Siva ekonomija** je neregistrirana pridobitna dejavnost na črno; prisotna je v vseh gosp..
 - o Vzrok zanjo:
 - Majhni dohodki preb.;
 - Brezposelnost;
 - Veliki davki in prispevki;
 - Neučinkovita zakonodaja, sodstvo;
 - Splošna gosp. kultura

SIVA EKONOMIJA JE LAHKO:

- **Legalna**; gradnja lastne hiše, delo v gosp., ki ga opravimo sami → »sami svoj mojster«, po oceni Norveške naj bi gosp. delo zajemalo 17% BDP, ki je neregistriran.
- **Nelegalna**
 - o Neprijavljene aktivnosti, neprijavljeno opravljene obrti – delo na črno → ker ni prijavljena zanje plačujejo davke
 - o Ilegalne aktivnosti, kot so prostitucija, trgovina z mamili in orožjem, organi, belim blagom, ... → ker so prepovedana, so neregistrirana in niso zajeta v BDP. V ZDA zajemajo 1% BDP.

SESTAVA BDP

- **Proizv. sestava** prikazuje, koliko BDP ustvarijo posamezne dejavnosti
- **Dohodkovna sestava** BDP prikazuje razdelitev BDP na plače, podjetniške dobičke, obresti in rente.

- **Izdatkovna** prikazuje koliko BDP znašajo nakup gosp. in države, naložbe podjetij in neto izvoz. Pokaže nam kako je sestavljeno agregatno povpraševanje.

GR – GOSPODARSKA RAST

- .. pomeni povečevanje Q proizvodnje
- Je eden najpomembnejših ciljev vsakega gospodarstva. Poleg obsega proizvodnje in storitev prinaša več delovnih mest, višje dohodke, več sredstev za javno porabo.
- Merimo jo s stopnjo rasti realnega BDP.

$$\text{GR} = (\text{BDP za tekoče leto} - \text{BDP za preteklo leto}) * 100 / \text{BDP za preteklo leto}$$

Letne stopnje realne rasti BDP ter temeljnih agregatov ponudbe in povpraševanja:

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
BDP	5,0	7,0	3,4	-7,8	1,2	0,6
GR						

Dejavniki gospodarske rasti:

- A prebivalstvo
- B naravno bogastvo
- C proizvedeno bogastvo
- D tehnološki napredek
- E povečan izvoz in novi trgi

A PREBIVALSTVO

Št. Preb v RS 1. 12. 2012 = 2. 055. 496

(1. 016. 731 M , 1. 038. 765 Ž)

1. Naravna rast

Merimo jo z:

- Nataliteto ali stopnjo rodnosti(št. Rojenih/1000preb. V ‰o v 1 letu)
- Mortaliteto ali stopnjo smrtnosti (št. Umrlih/1000preb. V ‰o v 1 letu)

Razlika med stopnjo natalitete in mortalitete je stopnja naravne rasti ali naravni prirastek(‰o NR')

2. Migracije

So mehanična gibanja/preseljevanje:

- Emigracije(št. Odseljenih/1000preb. V ‰o v 1 letu)
- imigracije(št. Priseljenih/1000preb. V ‰o v 1 letu)

Razlika med obema stopnjama = STOPNJA MIGRACIJSKEGA SALDA

poznamo:

- zunanjo migracijo(v in iz države)
- notranjo migracijo(znotraj države)

ZAPOSLENOST PREB.

- Prebivalce delimo na:
 - delovno aktivne ... 913.758
 - neaktivne ... 1.141.738

Aktivno preb. Oz delovna sila:

- Zaposleni – delovno aktivne, ki opravljajo katerokoli plačano delo;
- Brezposelni – so brez dela in prihodkov

Neaktivno preb.:

- Osebe z lastnimi dohodki – upokojenci
- Vzdrževani preb. – šolajoča mladina, preživljajo jih starši, ...

Konec maja 2013 je na zavodu za zaposlovanje prijavljenih 122.630 brezposelnih oseb.

VRSTE BREZPOSELNOSTI

- Registrirano – vsi, ki so prijavljeni na zavodu za zaposlovanje
- Anketno – tisti, ki v tednu pred anketiranjem niso niti eno uro delali za plačilo, aktivno iščejo delo in so se pripravljani takoj zaposliti
- Prikrito – imajo delovno mesto, prejemajo plačo, vendar je njihov učinek enak nič
- Strukturno – delavci z nizko stopnjo izobrazbe, predvsem starejši, so težko zaposljivi in dolgotrajno brezposelni.

B NARAVNO BOGASTVO

- *Kmetijska zemljišča*
- *Energetski viri*
- *Rude in minerali*
- *Gozdovi*
- *Geo. Položaj države*

KMETIJSKA ZEMLJIŠČA so naravni pogoj za proizvod. Hrane, agrarnih surovin. So najpomembnejša surovina naravnega bogastva.

Slo. Sodi med srednje bogate države po razpoložljivih kmetijskih površinah, vendar je struktura zemljišč zelo slaba, saj prevladujejo pašniki in travniki.

Zaradi naravnih danosti je produktivnost dela nizka, stroški pridelave pa dokaj visoki.

Za razvoj kmetijstva ima SLO relativno slabe danosti. Kmet. Mora poiskati TRŽNE NIŠE višjega cenovnega razreda npr. eko. Kmet, BIO hrana, naravno vzrejeno govedo, ...

ENERGETSKI VIRI

- Raven razvitosti neke družbe merimo tudi s porabo energije
- Gospodarjenje z energetskimi viri imenujemo energetika; štejemo jo v gospodarsko infrastrukturo, ker je pomembna za vse gosp. dejavnike
- Med energetske vire prištevamo: premog, nafta, zemeljski viri, uran in vodne sile, ...

GEOLOŠKE REZERVE energetskih virov so v celoti poznane rezerve nekega vira(bruto rezerve)

BILANČNE REZERVE so tiste, ki jih je mogoče pri dani tehniki in tehnologiji ekonomično in rentabilno izkoriščati.

Slo. Ima precej skromne energetske rezerve in mora večino potrebne energije izražati npr. premoga imamo relativno dovolj ampak slabe kvalitete.

GOZDOVI sodijo med tiste vire, ki se obnavljajo oz. regulirajo. Niso popolnoma naravno bogastvo, saj so tudi rezultat človeškega dela.

Imajo 3 funkcije:

- Ekonomska ... izkoriščanje lesa
- Ekološka ... čistijo in obnavljajo zrak
- So naravno udobje za živali

60% SLO ozemlja prekriva samoobnavljajoči se gozd. To nas uvršča med najbolj gozdnate države EU, prevladujejo iglavci(eko. Manj cepljen).

Kakovost gozdov se slabša z vse večjim onesnaževanjem, vendar je pri nas še razmeroma zdrav.

GEO. Položaj države je zelo pomemben, saj SLO leži ob Jadranskem morju in je pomembna povezava med EU ter bližnjim Srednjim vzhodom.

Slovenijo zaznamuje izjema pestrost vodnega in obvodnega sveta.

Vode imamo za 5 milj. Ljudi, ampak je ne znamo izkoristiti.

Prednost SLO: butični turizem ... kakovostna, raznovrstna in inovativna ponudba, prilagojena željam posameznih turistov. Nobene od teh naravnih danosti ni SLO dovolj izkoristila.

C PROIZVEDENO BOGASTVO

Je tržna vrednost vseh dobrin, ki so jih proizvedli in še vedno obstajajo.

Delimo ga na:

- Potrošno bogastvo – ga porabijo gospodinjstva za zadovoljevanje potreb
- Proizvedeno bogastvo – KAPITAL – zgradbe, oprema, vozila, reprodukcijski material, blagovne znamke, patenti, licence

Za rast BDP-ja je pomembna tudi učinkovitost naložb, ki jih merimo z mejnim kapitalnim koeficientom – MKK

MKK=povečanje kapitala(os. Sredstev)/povečanje BDP

- MKK nam pove, koliko enot naložb=potrebni za enoto povečanja BDP
- Proizvodno bogastvo povečujemo z investicijami. Investicije so vsa dodana sredstva, ki jih namenimo za proizvodnjo.
- Kapital se v proizvodnem procesu porablja in obrablja, zato se njegova vrednost zmanjšuje.
- Podjetja obračuna strošek obrabe osnovnih sredstev kot amortizacijo, to je vir obnovitvenih investicij, s katerimi nadomesti izgubljeno vrednost.
- Vse druge investicije so neto investicije – naložbe v nove dodatne zmogljivosti.
- Bruto investicije so vse naložbe v določenem obdobju.

NETO INVESTICIJE=BRUTO INVESTICIJE-AMORTIZACIJA

Gospodarski razvoj zagotavlja neto investicije, zato morajo biti bruto investicije večje od amortizacije.

BI > AMORT -> GOSP. RAZVOJ

BI = AMORT -> STAGNACIJA GOSP (gosp. stroji)

BI < AMORT = DEZINVESTIRANJE

D TEHNOLOŠKI NAPREDEK

Je izboljšanje proizv. sredstev, tehnoloških postopkov in metod ter organizacije proizv. Povečuje učinkovitost vseh proizv. dejavnikov. Investicije so motor gosp. razvoja. (tehniške, tehnološke novosti).

E POVEČAN IZVOZ IN NOVI TRGI

S povečanjem izvoza se proizvodnja ne omeji le na domače povpraševanje, temveč se širi na tuje tege in tako omogoča hitrejšo gosp. rast.

Gospodarska rast ni vedno kazalec izboljšanja blaginje.

Večja proizvodnja ne izboljšuje hkrati kakovosti življenja.

GOSPODARSKI RAZVOJ=VEČJI BDP+boljše življenjske razmere

Pomeni izboljšanje gosp. blaginje ljudi neke države v daljšem časovnem obdobju.

GOSP. RAZVOJ MERIMO Z:

- EKONOMSKIMI KAZALCI
 - o Stopnja rasti BDP
 - o Stopnja rasti BDP/preb

- NEEKONOMSKIMI KAZALCI
 - o Pismenost
 - o Dolžina življenjske dobe
 - o Raven izobraženosti

Državi, ki imata enak BDP/preb nimata nujno enakega življ. standarda.

Gosp. razvoj je povezan z:

- ŽIVLJENSKIM STANDARDOM: je odvisen od količine porabljenih dobrin in storitev na preb, ki je odvisna od strukture porabe BDP-ja
- ŽIVLJENSKO RAVNJO – je kazalec gosp razvitosti, ki predstavlja življenjske razmere v najširšem smislu

Kazalci življenjske ravni

- Demografski: nataliteta, mortaliteta, pričakovana življ doba
- Kazalci o prehrani in trajnih potrošnih dobrinah
- Kazalci zdravstvenih in izobraževalnih razmer
- Kazalci diferenciacije: razlike med plačami, rasne razlike, spol, regionalne
- Kazalci del. Razmer: št. Dni dopusta, kvalifikacijska struktura
- Kazalci varovanja okolja: poraba energije, fosilnih goriv, biogoriv, ločevanje odpadkov, emisija toplogrednih plinov

TRAJNOSTNI RAZVOJ

Imamo gosp. rast?

»Pomen zadovoljiti trenutne potrebe, ne da bi pri tem ogrozili zadovoljevanje potreb prihodnih generacij.«

SLO poudarja trajnostni razvoj: gosp. rast, ki izboljšuje kakovost življenja, ne ogroža okolja in je socialno naravnana.

Agenda 21 za SLO(oblikovale nevladne org)

Zajema načela trajnosnega razvoja:

- Izboljševanje kakovosti človekovega življenja
- Zmanjševanje izčrpavanja neobnovljivih virov
- Spreminjanje osebnega odnosa do odgovornega ravnanja z okoljem

EKONOMSKI SISTEM IN EKONOMSKA POLITIKA

- Vloga države v gospodarstvu.

LIBERALNI KAPITALIZEM

To je bil prvotni kapitalizem, ki je prisegal na trg, kjer so podjetja in posamezniki skušali uresničiti svoje interese.

Država v gosp. ni posegala:

- Izdajala je denar
- Skrbela za zakone, red in obrambo

Vsa proizv. Sredstva so bila v zasebni lasti: javnega šolstva, zdravstva in socialne varnosti ni bilo .. TRG = deloval svobodno, prosto, neovirano => LIBERALNO. Ker je gosp dejavnost zelo nihala in so se razraščali zasebni monopoli, brezposelnost in socialna neenakost je bilo gosp neracionalno in neučinkovito.

- 1929 se je svetovna gosp. kriza razširila iz ZDA. Izkazalo se je, da trg sam ne more odpraviti enakomerne gosp. rasti in blaginje.
- NEW DEAL – ROOSVELT

Program javnih del -> je bil prvi poseg države v gosp.

- 1933 ga je uvedel ameriški predsednik Roosevelt.
- Ameriški ekonomist Keynes pravi, da mora država bolj posegati v gosp., ker je ugotovil, da trg učinkovito usmerja proizv. Dejavnike in zagotavlja tehnološki napredek, da bi lahko podjetja sprejemala najboljše odločitve.

DRŽAVA BLAGINJE ... po 2. Sv vojni se je vloga države okrepila predvsem na socialnem področju. Preb. Zagotavlja zdravstveno in pokojninsko varstvo (socialni transferji, ..). Javne dobrine so na voljo brezplačno ali po nižji ceni, kot bi se oblikovale na trgu.

Vsa proizv. Sredstva so bila v zasebni lasti: javnega šolstva, zdravstva in socialne varnosti ni bilo .. TRG = deloval svobodno, prosto, neovirano => LIBERALNO. Ker je gosp dejavnost zelo nihala in so se razraščali zasebni monopoli, brezposelnost in socialna neenakost je bilo gosp neracionalno in neučinkovito.

- 1929 se je svetovna gosp. kriza razširila iz ZDA. Izkazalo se je, da trg sam ne more odpraviti enakomerne gosp. rasti in blaginje.
- NEW DEAL – ROOSVELT

Program javnih del -> je bil prvi poseg države v gosp.

- 1933 ga je uvedel ameriški predsednik Roosevelt.
- Ameriški ekonomist Keynes pravi, da mora država bolj posegati v gosp., ker je ugotovil, da trg učinkovito usmerja proizv. Dejavnike in zagotavlja tehnološki napredek, da bi lahko podjetja sprejemala najboljše odločitve.

DRŽAVA BLAGINJE ... po 2. Sv vojni se je vloga države okrepila predvsem na socialnem področju. Preb. Zagotavlja zdravstveno in pokojninsko varstvo (socialni transferji, ..). Javne dobrine so na voljo brezplačno ali po nižji ceni, kot bi se oblikovale na trgu.

Temeljne naloge države so:

- Ustvarjanje gosp. rasti in razvoj
- Skrb za čimvečjo zaposlenost
- Zmanjšuje neenakost
- Ustvarjanje ekonomski odnosi s tujino
- Varuje okolje
- Org. proizv. javnih dobrin (ceste, igrišča, komunala)
- Preprečuje inflacijo
- Preprečuje nastajanje zasebnih monopolov

Ken delovanje države zagotavlja enakomernjši gosp. razvoj in višjo življ. raven preb. Imenujemo socialno tržno gosp. tudi država blaginje.

KRIZA DRŽAVE BLAGINJE V EU in SLO!

Ken država blaginje potrebuje zelo veliko sredstev, povečuje davke, in prispevke. Deficitov zato večajo cene izdelkov, kar povzroča inflacijo zato se

poslabša izvozna konkurenčnost, kar ogroža gosp. razvoj.

Ken se plačevanju davkov ekonom. osebi izogibajo nastajajo proračunska kriza

→ država se zadetži, ker ima premalo denarja → primanjuljast!

Državni aparat postaja neučinkovito porablja sredstva in je počasen ter ukoren. Razraščajo se birokracija, zato postajajo država predbremenjena in neobvladljiva. Ken visoka stopnja socialne varnosti razvadi ljudi se li vse bolj opirajo nango, so manj motivirani, delavni in podjetni. Razkorak med javnimi izdatki in možnostmi je vse večji, tako nastane kriza države blaginje.

SLOBODNA SOCIALNA DRŽAVA

Gosp. rast in socialna država lahko imamo samo v primeru, da država učinkuje bolj učinkovito, to pomeni da pomaga tistim, ki so res ogroženi zmanjšati pa mora nepotrebne izdatke.

Značilnosti sodobne ~~sod.~~ socialne države:

- učinkovita d.
- privatizacija državne lastnine
- deregulacija trga (država manj posega v gosp.)
- ustvarjanje razmer za gosp. razvoj
- aktivna soc. politika
- regionalizem in decentralizacija
- krčenje velikodušne države blaginje

~ neuh'kuje se v gosp.

30/5-2013 obtemiz

VLOGA DRŽAVE PRI VAROVANJU OKOLJA V

SMERI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

◦ okoljevarstvena politika ... kaj počne?

- preprečuje raskinost pri uporabi surovin in energije
- zmanjšuje odpadke
- zmanjšuje emisije plinov
- stari avti naj nebi vozili po cestah → zmanjševanje onesnaževanja!

Predpisi o varstvu okolja:

- o mejnih vrednostih vseb vseh škodljivih snovi
- o robih za uvedbo novih predpisov
- državnih subj. subvencijah za financiranje okoljevarstvenih ukrepov

5 pravnimi predpisi lahko urejajo:

→ standarde proizvodov - z njimi omejujemo, davbi z izdelkom onesnaževati okolje

- proizv. standarde - okolju prijaznejši proizv. proces
- financiranje okoljevarstvene politike

- načelo povzročitelja (plača tisti ki je kriv) !
- načelo skupnih bremen (to vsi plačujemo z

davki, ko želimo preprečiti škodo ali nastalo).

